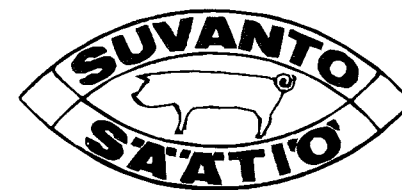

SUVANNON SEUTU

SUVANNON YMPÄRISTÖN
KOTISEUTULEHTI

Juhlan paikka. Kirkon rappusille pystytetyn muistikiven äärellä
Esko Kallonen, Eero Kurikka, Yrjö Raaska ja Vladimir Tshertilin.

N:o 5 • 1997

E L O K U U

*Tervetuloa
pitäjäjuhlille
Sakkolaan 1.-4.8.*

TOIMITUKSEN TUOLI

Tervehdys.

Eletään odottavissa tunnelmissa, historialliset pitäjäjuhlat ovat käsillä karjalaisen ja sakkolalaisen väen juurilla kannaksella. Seuraavilla sivuilla Suvanto-Säätiön puheenjohtajat Hannu J. Paukku ja Esko Kallonen antavat yksityiskohtaisia ohjeita ja muistutuksia juhlille lähtijöille, että tilaisuudesta tulisi itse kullekin onnistunut ja mieleenpainuva.

Ja kuten Paukku lopuksi toteaa - kun ei odota liian suuria, matkat onnistuvat aina yli odotusten. Niinhän asia on minkä tahansa reissun kanssa, kun ollaan vieraalla maalla. Kotioloista ja omista tavoista ja tottumuksista joutuu monesti tinkimään, mutta kun pienille puutteille viittaa kintaalla, sujuu kaikki leppoisammin.

Siispä toivotaan vain suotuisaa säätä, hyvää mieltä, lämmintä yhdessäoloa ja juhlavia tunnelmia. Tilaisuudessa julkistetaan myös Suvanto-Säätiön 50-vuotishistoriikki, joka saadaan jakoon uunituoreena painokoneista.

Kun säätiö saa juhlistaa puolen vuosisadan taivaltaan, on myös Suvannon Seudulla syytä olla merkki vuodessa mukana. Pitäjälehteä on julkaistu kymmenen vuotta vähemmän, joten kunniakas 40 vuoden taival on takana. Jotta saataisiin jatkoa ainakin toinen moka, tarvitaan teitä kaikkia syntyperäiset sakkolalaiset jälkipolvineen. Ilman teitä, lukijoita ja kirjoittajia, ei tätä pitäjälehteä syntyisi. Kiitos. Toivottavasti yhteistyö jatkuu ja paranee.

Pitäjäjuhlaa odotellen - MRT

Murteella

Kalenat	tanssit
Kärppiä	katsella
	vierestä toisten syöntiä
Kiuskaa	tapella, nahistella
Kohtu	avonainen naisten puse-
ro	
Kyömänä	hienostelija
Lääsätä	sataa kovasti, "lääsää"
Lappajaa	tulla isossa ryhmässä
"vieraita lappajaa"	
Litkat	pieni ryyppy
Lustihauska	
Mutreissaanpahoillaan	
Nakistaia	laittautua hienoksi
Nalkissa	seurassa
Naperkka	marjakori
Painostaa	alkaa nukuttaa, väsyttää
Patingit	juhlakengät

Murresanat selityksineen ovat Kerttu Korven kokoomia.

Kultahäät

Helga ja Erkki Kajarinne ikuistettuna kultahääpäivänään 6.4.1997 Orivedellä.

UKKOSEN SUKUSEURAN VARSINAINEN SUKUKOKOUS

pidetään la 9.8.1997 elojuhlien yhteydessä

Nakkilan Järvikylässä Terttu ja Jaakko

Ukkosen kotona, Kivimaantie 470

(puh. 02-537 7765).

Aloitamme kahvilla klo 11.

Pitopöytä 85 mk, lapset 4-11 v 40 mk.

Sitovat ilmoittautumiset

heinäkuun loppuun mennessä:

Anna Rämö 09-379 567,

M-R Hakala 09-272 1616,

P. Inkinen 040-504 2802,

T. Kaipiainen 02-825 1098.

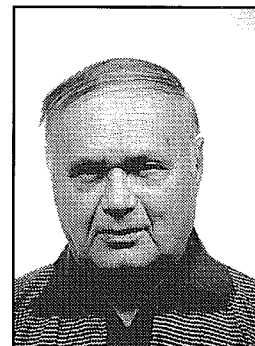
PUHEEN- JOHTAJA PAKISEE

Pian on aika lähteä juhlille Sakkolaan 1 - 4.8.1997.

Hannu J. Paukku antaa seuraavalla sivulla yleisohjeita juhlille matkustaville. Kerron siis tässä hieman juhlapaikasta ja ohjelmasta, joka sekkin löytyy pääpiirteissään vielä seuraavalta aukeamalta.

Perjantai 1.8 kuluu pitkälti matkustamisesta ja majoittumisesta, illalla voi ehkä liietä aikaa lyhyeen kotikyläkäyntiin paikallisilla takseilla.

Seuraava päivä eli lauantai 2.8. on juhlapäivä. Aamuruokailun jälkeen matkakohteeksi tulee Sakkolan kirkonmäki omilla linja-autoillamme. Jumalanpalvelus kunnianosoituksineen kestää siellä noin tunnin. Palaamme välittömästi tilaisuuden loputtua takaisin Kiviniemen hotelliin.

Esko Kallonen
Suvanto-Säätiön
hallituksen puheenjohtaja

Lauantaina kello 14. alkaa pääjuhla, hyvän ilman sattuessa ulkona kosken rannalla. Muutoin sisällä ravintolarakennuksessa. Tilaisuus kestää noin 15.30 asti.

Pääjuhlan jälkeen on vapaa-aikaa ja iltaruokailut. Kukin matkanjärjestäjä hoitaa ruokailut omissa majoituspaikoissaan. Iltaa vietämme yhdessä ravintolarakennuksessa illatsujen merkeissä ohjelmaesitysten ja tanssin viihtytämänä.

Järjestäjien toimesta tulee välittömästi juhlapaikalle infopiste ja ensiapuryhmä yleisöä palvelemaan.

Sunnuntaina 3.8. voidaan keskittyä kotikyläkäynteihin omilla autoilla ja maanantaina onkin jo kotiinlähtöpäivä.

Matkalla saattaa tulla pieniä hankaluuksia, koska elämisen taso ei vastaa sitä, mihin Suomessa olemme tottuneet. Kun lähdemme myönteisesti ajatellen matkalle, uskomme, että saamme hyvän ja muistorikkaan juhlatamatkan.

Pitää päästä
juurilleen
että jaksaa kasvaa

Nuoret juuria etsimään

"Pitää päästä juurilleen, että jaksaa kasvaa" lause osui Terttu Nurmesniemen silmään Kotimaa-lehdestä, Maija Paavilaisen jutusta. Sakkolainen Terttu tunsikin lauseen kolahtavan kohdallaan; perhe tyttären kera on lähdössä Sakkola-juhlille elokuun alussa.

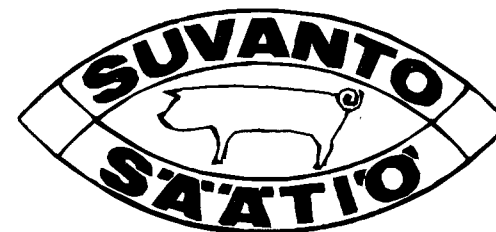
- Tämä tervehdykseksi kaikille nuorille Sakkola-Losevo pitäjäjuhlille lähtijöille. Kasvamiseen tarvitaan vahvat juuret!

Kasvun paikka on siis edessä myös omalla tyttärellä, Helivarpu Nurmesniemellä, joka nyt ensimmäistä kertaa lähteen karjalaisen alueen juuriaan katsomaan paikan päälle. Hänen lopputyönsä filosofian maisterin tutkintoon on työn alla ja Eurooppa kutsuu, työ kielenkääntäjänä. Harjoittelujakso on sovittu jo Brysseliin ensi vuoden alusta.

Nurmesniemillä on tallella myös iso isä Aleksin nuorena Sakkolassa ompelema Vanha-Karjalan puku ristipistotöineen, ja nyt sitä sovittelee päälleen Sakkolaan lähtevä tyttärentytär.

Niin se aika kuluu.

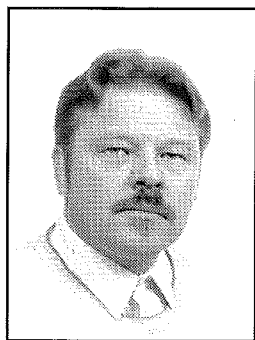
SUVANNON YMPÄRISTÖN KOTISEUTULEHTI

Tapaamisiin juhlilla Sakkolassa!

PAUKUN PALSTA

Elokuun ensimmäisenä päivänä lähdemme joukolla Sakkolaan viettämään Sakkola-juhlaa ja Suvanto-Säätiön 50-vuotisjuhlaa. Juhla-

paikka, Kiviniemen hotellin alue, on useimmille varmasti tuttu, mutta monet juhlille lähtijöistä vierailevat ensimmäistä kertaa vieraan vallan alla olevilla esi-isiemme mailla.

Juhlille odotetaan runsaan 400 hengen seuruetta. Juhlapaikat ovat ne, mitä ovat. Mitään erityisiä järjestelyjä emme ole voineet suorittaa emmekä voi olla varmoja, miten juhlal onnistuvat. Venäläisten kanssa olemme neuvotelleet ja sopineet monista asioista, mutta eri asia on sitten se, miten asiat hoidetaan.

Koko juhlayleisöä emme mitenkään saa mahtumaan sisätiloihin niin, että voisimme kaikki olla samassa tilassa. Näin suurta juhlasalia ei Sakkolan alueelta löydy. Enimmäkseen on tarkoitusta olla ulkona.

Kenttähartaus Sakkolan kirkkomaalla toimitetaan luonnollisesti ulkona, koska kirkkoa ei paikalla ole. Myös pääjuhla pidetään ulkotilaisuutena, mikäli saa vain suinkin sallii.

Jokaisen on syytä varautua siten, että kaikki juhlallisuudet hoidetaan ulkona. Vaatetuksessa tämä on syytä ottaa huomioon. Saattaa olla, että istumapaikkoja ei ole riittävästi tai ei lainkaan, joten sellaisten on syytä ottaa mukaansa telttatuoli tai vastaava, jotka eivät jaksa seisoa tai eivät halua istua entisen isänmaamme kamaralla.

Ensiapuryhmän vetäjinä toimivat Eila Aro ja Maija-Liisa Mäkelä. Niitä matkalle osallistuvia lääkäreitä, sairaanhoitajia ja muita ensiavusta ymmärtäviä, jotka haluavat vapaaehtoisesti osallistua ensiapuryhmän toimintaan, pyydetään ilmoittautumaan joko Eilalle tai Maija-Liisalle etukäteen tai viimeistään Sakkolassa. Eila puhelinnumero on 09-884 9402 ja Maija-Liisan 014-713 788.

Muista ottaa mukaasi omat lääkkeet, joita mahdollisesti tarvitset. Juomavettä on syytä ottaa mukaan, sillä vesijohtoveden laadusta ei ole takeita. Vältä viinan nauttimista ainakin lääkkeiden kanssa saman aikaisesti. Älä osta venäläistä viinaa mistä tahansa, sillä laadussa on vaihtelua.

Hotellin palvelut saattavat vaihdella paikasta riippuen. Parasta on kuitenkin ottaa mukaan henkilökohtaiset peseytymisvälineet, shampoo, saippua, pyyheliina ja vessapaperia. Matkan hintaan sisältyy kaksi ruokailua päivittäin. Kuitenkin on syytä ottaa mukaan jotain välipalaa, sillä ravintoloitten tarjoamat ruuat eivät aivan vaativimpia makuhermoja hivelle.

Kiviniemen sillan pielessä on Sasha Kulikovin omistama, lähinnä ruokavarakauppa. Kauppa on kohtuullisen nykyaikainen ja sieltä voi suomalaisenkin löytää ostettavaa. Tavaraa on melko runsaasti ja laadussakin löytyy. Sasha itse puhuu hyvää suomea, mutta hän ei itse useinkaan kiireisenä liikemiehenä ole paikalla kaupassaan.

Rahaa on syytä vaihtaa muutama satanen rupliksi, sillä ostokset tehdään yleensä paikallisella valuutalla. Tosin markatkin saattavat kelvata joissakin paikoissa, ainakin Viipurin torilla. Vaihda rahasi aina pankissa tai hotellissa. Pimeillä markkinoilla et varmasti saa sen parempaa kurssia kuin virallisesti, ja virallisesti sinua ei petetä.

Matkat kotipaikoille voidaan järjestää osittain linja-autoilla, mutta myös paikallisia "taksiautoja" on jatkuvasti saatavilla. Mikäli vanhat merkit paikansa pitävät, taksin hinta on 60 mark-

kaa tunnilta, liikkui auto tai ei. Paikalliset taksit ottavat vastaan sekä ruplia että markkoja. Kuljettajat eivät yleensä osaa suomea, mutta ymmärtävät jonkin verran niin, että heidän kanssaan voidaan päästä oikeaan kohteeseen.

Tullimenettelyt Venäjän puoleisessa tullissa saattavat vaihdella. Joskus tulista selviää kymmenessä minuutissa, joskus voi joutua odottelemaan kolmekin tuntina, vaikka ruuhkaa ei olisi lainkaan. Toisinaan matkatavarat saavat jäädä autoon, toisinaan on kaikki tavarat viimeistä Viipurin torilta ostettua juuriluutaa ja pärekoria myöten rahdattava tullirakennukseen ja takaisin autoon.

Verovapaita tuliaisrajoituksia voit ostaa vain tulomatalla. Menomatalla verovapaat ostokset voit tehdä aikaisintaan Viipurissa. Muista rajoitukset alkoholin ja tupakan suhteen! Älä turhaan riskeeraa, sillä Suomen tulli on tarkka poika.

Omalta osaltani Sakkolan ja Karjalan kannaksen matkat ovat aina menneet yli odotusten. En koskaan odota näiltä matkoilta mitään, sillä koskaan ei tiedä, mitä saattaa tapahtua.

Näillä sanoilla tahdon toivottaa kaikki tervetulleiksi Sakkolan pitäjäjuhlille Sakkolaan.

Hannu J. Paukku
Suvanto-Säätiön
valtuuskunnan puheenjohtaja

SAKKOLANJUHLIEN PÄÄJUHLA 2.8.

JUMALANPALVELUS
Sakkolan kirkonmäellä
lauantaina 2.8. klo 10.

Saarnaa pastori
Leena Repo

Esilaulajat Ensio Jortikka
Pauli Kurikka
Väinö Kurikka

Virret alkuvirsi 195: 1,2,5
saarnavirsi 178: 1,3,5
kiitosvirsi 462: 1-3

KUNNIANOSOITUKSET
VAINAJILLE

Suvanto-Säätiö
Sakkolan
sotainvalidit
Gromovon kunta

Tilaisuuden alussa Esko
Kallonen esittelee Sakkolan
Kirkonmäen.

ILLATSUT KIVNIEMES
Losevo, lauantai 2.8. klo 21.00

Hoastelloa ja muistelloa yhdes...
Karvose Veikko muistelloa huippu-
urheilija taivalta, Leppäse Väinö
laulelu kotiseuvullie, nuoret ilakoi-
vat Äikeä Mervi johol ja paikallista
värrii tuop Timitri.

Mervi ja Hannu juontoat.

PÄÄJUHLA KIVINIEMESSÄ
Losevo, lauantai 2.8. klo 14.00

Yhteislaulua Jo Karjalan
kunnailla lehtii puu

Tervehdys-
sanat Hannu J. Paukku

Lausuntaa Eeva Koiranen

Muistelu Lapskullat ja vunukat

Juhlapuhe Yrjö Raaska

Yksinlaulua Pauli Kurikka
säestys Gunnar Aittonen

Sotainvalidien
viesti Martti Karonen

Laulu- ja
tanssiesitys Lapsiyhtye Serpentiini
johtaa Irina Tshistjakova

Tervehdykset Anastasija Bakatsh, Gromovo
Sofia Liptshanskaja, Losevo

Viirien jako Suvanto-Säätiö

Päätössanat Esko Kallonen

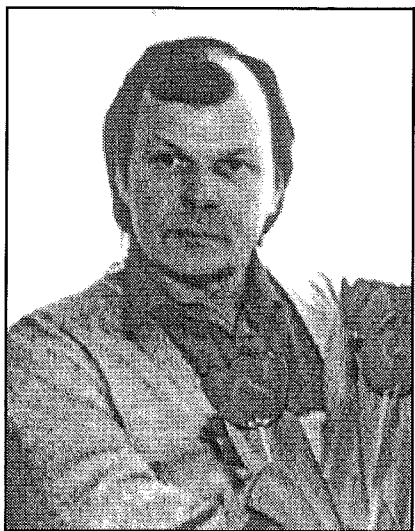
Yhteislaulu Karjalaisten laulu

Ohjelman juontavat
Mervi Äikäs ja Hannu Turkkinen.

KUOLLEITA

Lauri Kallonen, syntynyt Sakkolassa Keljan kylässä 14.11.1932, kuoli Espoossa 4.6.1997. Hänet siunattiin 14.6.

Arvi Lopenen, syntyi 14.12.1915 Sakkolassa, kuoli 17.6.1997 Tampereen yliopistollisessa sairaalassa. Siunaustilaisuus pidettiin 28.6. Pirkkalan vanhassa kirkossa. Siunauksen toimitti Denise Gauffin-Kostilainen. Arvi Lopenen kotikylä Sakkolassa oli Kirkonkylä.

Niilo Arvid Albert Kallonen, syntynyt 27.4.1948, kuoli 31.1.1997. Vanhemmat Ida os Naskali ja Albert (Kaaprenpoika) Kallonen.

Ammatiltaan hän oli sähköasentaja. Nuoruudessaan hän oli mm. Turun Wärtsilän laivatelakalla asennustöissä. Myöhemmin hän toimi yksityisyrittäjänä urakoiden teräsrakenteita eri rakennusfirmoille. Hänet tunnettiin käteväänä ja monitaitoisena, avuliana ihmisenä. Terävä huumorintaju säilyi viime hetkiin saakka vaikeasta sairaudesta huolimatta. Sotilasarvoltaan hän oli alikersantti.

Niiloa jäivät kaipaamaan Hanna-vaimon ja Petri-pojan lisäksi äiti ja sisarukset. Sisar Valma Marjatta Vulli kirjoittaa pikkuveljensä muistoksi:

Muistan keväisen päivän, kun syn-

nyit. Paimensin sinua lapsena. Saatelin reippaan miehenalun koulun eka-luokalle. "Enkeli ilman siipiä", sanoi opettajasi.

Jotain tuosta enkelimäisyydestä säilyi elämäsi loppuun asti. Olit aina valmis auttamaan. Teit pyytämättä "salaa" pieniä palveluksia. Asiat olivat vain hoituneet kuin itsestään.

Rakkaudestasi luontoon kertoo mm. se vastasyntynyt kissanpentu, jonka pelastit purkamalla seinän, ja kissa jäi kuin jäikin eloon, ja oli usein ainoa kaverisi päivinin pitkän sairastelusi aikana.

Et pitänyt, että kukkia poimittiin maljakkoon, kukkien piti saada kukkia rauhassa loppuun. Niin valittamatta kestivät itsekkin.

Ihmistä voi kiittää vasta hänen kuoltuaan, sanotaan. Nyt mentyäsi tajuan, kuinka suuri sinä pikkuveli olit.

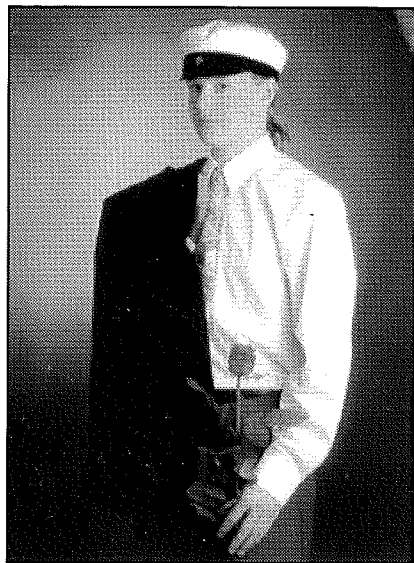
En tiedä, missä nyt olet. Tiedän vain, että puutarhoissa, joissa kuljet, kukoistavat kukat ja linnuilla on pöntöt ja uskon - sinulla on siivet.

Kiittäen

Valma-siskosi

Veera Naskali on nukkunut ikiuneen. Hän oli syntynyt 28.11.1910, syntymäpaikkansa oli Sakkolan Lapinlahti. Hän avioitui kotikylän pojan Väinö Naskalin kanssa. Evakkotie kulki Saarijärven ja Merikarvian kautta Lempäälän Kuljuun. Elämäntyönsä Veera Naskali suoritti kutojana Tampellan tehtaassa.

Uusia ylioppilaita

Miika Ytti kirjoitti ylioppilaaksi Lauttakylän lukiosta. Äitinsä Ritva Ytti, omaasukua Kekki, on syntynyt Sakkolan Keljasta, isä Matti Ytti Huitisista. Ritvan vanhemmat Lilli ja Aleksanteri Kekki on Sakkolasta.

Arvonimi

Tasavallan presidentti on myöntänyt kirjastoneuvoksen nimen ja arvon lääninopetusneuvos, yhteiskuntatieteiden maisteri Raija Haapsaarelle Hämeenlinnasta.

Hänen isänsä on sotilasmestari evp. Juho Haapsaari Metsäpirtistä ja edesmennyt äitinsä Taimi Torikka Joentaan kylästä.

Suvannon Seutu julkaisee jokaisessa numerossaan tiedot perhejuhlista, suruviesteistä, syntymäpäivistä, valmistuneista yms. Lähetä tiedot toimitukseen, liitä mukaan myös valokuva. Perheutisten palsta on maksuton.

VUOSIA TÄYTTÄNEITÄ

Herastuomari Väinö Tenkanen täytti 80 vuotta 21.5.1997 Vantaalla. Tenkanen kotipitäjä oli Sakkola, Kk, koulu-piiri Karholan kylä. Nykyisin hän ellee Vantaan Martinlaaksossa.

Sakkolan sotainvalidi- ja veteraanikerhon edustajat kävivät onnittelemassa sotainvalidiveljeään, onnittelekäynnillä olivat Martti Karonen, Risto Jääskeläinen ja Lauri Lamppu. Heillä oli ilo viedä kerhon onnittelet, muistella hyviä toverusaikoja menneiltä vuosilta.

Veljemme Väinö on erittäin pirtsakka poika, saimme todeta. Tervehdys vielä kerhomme puolesta.

Lauri Lamppu

75 vuotta täytti "Paukkula seppä" tytär Irja Tiinus, omaasukua Jortikka, Turussa 9.6.1997. Kahdeksan lapsen sisarusparvesta Irja on esikoinen. Hänen vanhempansa Alma os. Repo ja Eemil Jortikka, isää kutsuttiin ammatinimekkeellä "Paukkulan seppä".

Päiväsankari oli kansakouluaikana kova urheilija, varsinkin hiihdossa. Irja osallistui Sakkolan koulujen välisiin kilpailuihin voittaen siellä ensimmäisen palkinnon. Sakkolassa oli kouluja

kaikkiaan 11. Kisat pidettiin tietävästi Petäjärvellä.

Lisäksi Irja oli hyvä heittämään pesäpalloa. Silloin pidettiin kouluissa pesäpallon heittokilpailuja. Irja kävi kansakoulua Vilakkalan koululla. Oli pa opettaja sanonut hänelle, kun pallonheittokarsinnat pidettiin, että jos saat heitettyä niin pitkälle palloa, että kellarin ikkuna menee rikki, niin saat suklaalevyn palkinnoksi. Menikö kellarin ikkuna rikki, sitä ei päivän sankari muistanut.

Irja Tiinus toimi sotavuosina 1941-43 lottatöissä Sakkolassa. Naimisiin mentyään Viljo Tiinuksen kanssa siirtolaisina heidän kotipaikaseen muodostui ensin Alastaro. Sieltä he muuttivat Turkuun, jossa asuvat edelleen.

Irjan siirryttyä eläkkeelle hänen harastuksiinsa tuli sydäntä lähinnä taulujen maalaus. Tauluja on syntynyt paljon erilaisista aiheista. Lisäksi hän on kerinnyt erilaisiin seurakunnan harastuspiireihin.

Onnea ja pitkää ikää.

-EJ

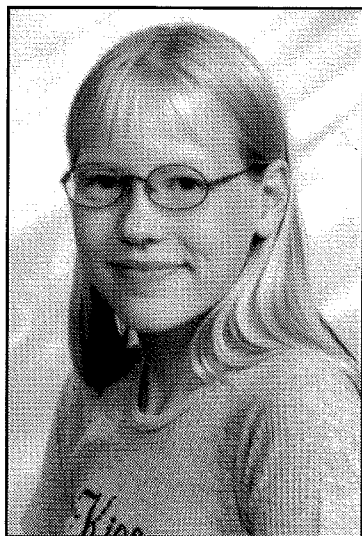

Veera Viskari, os. Eeva, vietti 75-vuotispäiväänsä Orivedellä 20.2.1997. Hän on kotoisin Sakkolan Vilakkalasta.

Irja Tiinus maalauksensa vieressä. Taulu on tehty kotipihalta Sakkolan Kaarnaajoelta. Pihapaju on vuodelta 1990.

12-vuotiaan Suvi Paukun tietopaketti Sakkolasta

Peruskoulun ala-asteen kuudennen luokan oppilas Suvi Pauku on pitänyt Sakkola-aiheisen esitelmän Loimaan kunnan Hirvikosken koulussa. Esitelmä oli suullinen ja sen vuoksi poikkesi jonkin verran tästä kirjallisesta rungosta, jonka hän on tehnyt muistinsa virkistämiseksi.

Suvin isän, Aimo Paukun isä, Paavo Pauku on syntynyt Sakkolan pitäjän Keljan kylästä.

SAKKOLAN PITÄJÄ

NIMI

Vieraan kuulemana Sakkolan nimi tuo mieleen sakon. Sillä ei kuitenkaan ole tässä mitään tekemistä, sillä eivät sakkolalaiset olleet muita pahempia.

Sakkola nimenä on muuten melko vanhaa perua. Sen kansankielinen muoto oli Sakkula, jota käytettiin konkirkkoissakin aina vuoteen 1735

saakka, kunnes nimeksi vakiintui Sakkola.

ESIHISTORIA

Kivikaudella Sakkolan maisemissa oleskeli kierteleviä metsästäjiä ja kalastajia.

Pronssikaudella Neva-joen syntyessä kuitenkin ihmiset joutuivat muuttamaan suurten luonnonmuutosten takia muualle.

Uutta siirtoväkeä saapui vasta rautakaudella.

SAKKOLA PÄHKINÄSAAREN RAUHANRAJAPITÄJÄNÄ

Ristiretkien ja uskonpuhdistuksen aikoihin sakkolalaiset joutuivat kreikkalaiskatolisen kirkon piiriin. Kreikkalaiskatolisuuden lisäksi venäläiset halusivat sitoa myös sakkolalaiset taloudellisesti hallintaansa, joka johti kapinointiin Karjalan kannaksella.

Kapina päättyi Pähkinäsaaren rauhahan 1323, jolloin Sakkolan pitäjään kuulunut Noisniemi mainitaan yhtenä rajapaikkana rauhankirjassa.

Sakkola kuului tuohon aikaan lähinnä itäiseen valtapiiriin, vaikka oma kieli säilyikin. 1500-luvun loppupuolella Sakkola oli jälleen taistelutanteena ruotsalaisten kostaessa venäläisten "tihuotia".

Täyssinän rauhassa 1595 Sakkola siirtyi ruotsalaisten hallintaan ja Stolbovan rauhassa 1617 Sakkola tunnettiin Ruotsin omaksi.

ISÄNNÄTVAIHUTUVAT TAAS

Suuren pohjan sodan eli isovihan aikana Sakkola joutui taas sotatoimivöhykkeeseen ja vuonna 1710 Sakkola siirtyi jälleen Venäjän vallan alle.

Näinä aikoina tsaari Pietarin käskystä saivat sakkolalaiset pitää Ruotsin-

vallan aikana omaksumansa luterilaisen uskonsa, sekä tilansa ja maansa. Alueen asukkaat saivat käydä kauppaa ja pitää muutenkin entiset oikeutensa.

Vuonna 1812 koko Suomen alue liitettiin Venäjään autonomisena eli itsehallinnollisena alueena. Tuolloin voidaan katsoa Suomen saaneen omat rajansa.

Vuonna 1917 Suomi itsenäistyi ja Sakkola sen mukana.

Sakkola on ollut useaan otteeseen taistelukenttänä, mutta se on myös ehtinyt kehittyä vuosien saatossa esimerkiksi kunnaksi.

ITSENÄISEN SUOMEN SAKKOLA ENNEN TOISTA MAAILMANSOTAA

PORSASPITÄJÄ

Ennen sotia Sakkola tunnettiin kehittyneenä porsaspitäjänä. Sakkolalaisen porsaskauppa alkoi jo Venäjän vallan aikana Pietariin päin. Rajan sulkeuduttua porsaita myytiin ympäri Suomea.

Sakkola kuului myös huomattaviin ylituotantopitäjiin, ja tuotti viljaa ja karjataloustuotteita yli oman tarpeensa, sekä porsaita enemmän kuin mikään muu saman kokoinen paikkakunta.

Tuolloin Sakkolan väkiluku oli 6 493 asukasta eli se oli noin Loimaan kunnan kokoinen väkiluvultaan.

SUVANTO; KALAIKA KOTIJÄRVI

Suvanto oli puhdasvetinen järvi, jonka hiekkarannoilla oli mukava lojua uintiretkellä. Järvessä oli runsaasti ku-

hia, lahnoja, haukia, mateita, ankeriaisia sekä särkiä ja jopa lohia ja siikoja, joita asukkaat pyydystivät kotitarpeisiin ja ammattikalastajat myyntiin.

Suvanto oli myös mainio kulkureitti, jossa liikennöi reittilaiva Kiviniemen ja Taipaleen välillä. Talvella Suvannon jää oli vilkkaassa käytössä jäätienä.

MAA- JA METSÄTALOUS

Suurimmat rahatulonsa maanviljelijät saivat metsistä joko myydessään puita tai tehdessään metsätöitä. Maatilat olivat valtaosin pientiloja, joiden omistajat perheineen tekivät kesäisin maanviljelystöitä ja talvisin metsätöitä eli rahtia.

Kunnassa oli ennen talvisotaa 814 viljelmää, joiden peltopinta-ala oli yhteensä 6 730 hehtaaria.

Paljolti elettiin omavaraistaloudessa.

TEOLLISUUS

Sakkolassa ooli kaksi sahalaitosta, Virkin saha ja Suvantolan saha, joiden tuotteista pääosa vietiin ulkomaille.

Oman kunnan ulkopuolelle myytiin myös Kiviniemen huopatehtaan tuotteita.

Muuta tuotantolaitokset oli tarkoitettu palvelemaan paikkakunnan väestöä. Niistä mainittakoon: Viiksanlahden vehnämylly, Karttusenkosken mylly- ja sahalaitos sekä sähkölaitos, joka tuotti sähköä muis muiden kuntien alueelle, Riiskan mylly ja saha sekä sähkölaitos, Vilakkalan saha ja mylly sekä pärehöyläämö, Petäjärven punamultatehdas, Häitermaan turvepehku-tehdas, Saviojan tiilitehdas ja Kiviniemen konepaja.

Edellä mainittujen lisäksi kunnassa oli monia käsityöläisyrittäjiä.

Rautatie ja bussit kuljettivat ihmisiä ja tavaroita Viipuriin.

KAUPPA JA PALVELUT

Suurimpia kauppaliikkeitä olivat: Sakkolan Osuuskauppa, jolla oli pääliikkeen lisäksi kymmenen sivumyymälää, sekä kahvila, leipomo, matkustajakoti, teurastamo ja viljanlajitteluja. Ala-Vuokselan Osuusliikkeeseen

kuului yksitoista myymälää, kaksi ravintolaa sekä oma leipomo.

Lisäksi yksityisiä sekatavarakauppoja oli kolmetoista kappaletta. Kunnasta löytyi myös kaksi apteekkia ja useita vaatetusliikkeitä.

Pankkeja oli viisi: Säästöpankki, Osuuskassat, Kansallis-Osake-Pankki ja Maatalous-Osake-Pankki sekä Säästökassat.

Julkisiin palveluihin kuului myös posti, nimismies, käräjät, kunnalliskoti, lastenkoti, sairaala, 12 kansakoulua ja yhteiskoulu sekä emäntäkoulu.

SAKKOLALAISTEN HARRASTUKSET

Kaikkiaan kunnassa oli 13 järjestöä, joista 7 nuorisotaloa, 4 eri seurojen yhteisiä ja 2 työväentaloa.

Seurat järjestivät iltamia, teatteria, kuorolaulua, lausuntaa, opintokerhoja ja urheilua. Lisäksi 12 Marttayhdistystä järjesti kotitalous-, puutarha-, kutoma- ym. kursseja.

Sakkolan urheilumainetta piti yllä myös Sakkolan urheiluseura Jäntevä sekä Häitermaan naisvoimistelijat.

Uskonnollisia harrastuksia edistivät Nuorten Kristillinen yhdistys ja Evankelinen Nuorisoliitto.

Sakkolalaiset osallistuivat aktiivisesti myös vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön, Suojeluskunnan ja Lotta-Svärd -yhdistysten kautta.

POLIITTINEN TOIMINTA

Poliittisesti Sakkola oli hyvin rauhallinen. Sakkolalaiset olivat valtaosaltaan porvarillismielisiä.

Maalaisliitolla oli kunnanvaltuustossa ehdoton enemmistö koko itsenäisyyden ajan. Myös eduskunnassa oli sakkolalainen kansanedustaja vuodesta 1919 vuoteen 1935.

SAKKOLA SODAN MELSKEESSÄ

Suvannon ja Vuoksen vesistöt kuuluivat itsenäisen Suomen puolustus- ja suunnitelmaan Mannerheim-linjalle. Niitä Venäjän hyökätessä 30.11.1939. osoitettiin Suvanto väes-

töä pelastettaessa ratkaisevaksi tekijäksi.

Sakkolalaisten evakuointi Suvannon eteläpuoleisilta alueilta onnistui parissa päivässä. Vihollinen yritti ylittää Suvannon joka päivä kolmen kuukauden ajan, mutta Mannerheim-linja kesti Suvannon kohdalla horjumatta talvisodan loppuun asti.

Yli kolme vuotta kestäneessä jatkosodassa sakkolalaisten, kuten muidenkin Karjalan kannaksen asukkaiden, osaksi koitui siirtolaisuus heidän menettäessään kotinsa ja kotiseutunsa venäläisille.

Heille kuitenkin järjestyi toisten suomalaisten joukossa tasavertaiset elinmahdollisuudet uusilla kotiseuduilla.

Sakkolan jäätyä rauhanehdoissa Venäjälle lakkautettiin kunta 31.12.1948.

SAKKOLA TÄNÄÄN

Sakkolan muistoa vaalimaan perustettiin Suvanto-Säätiö, joka julkaisee pitäjälehteä Suvannon Seutu.

Suvanto-Säätiö on alkanut järjestää ns. kotiseuturetkiä Neuvostoliiton kaaduttua. Näin sakkolalaiset ovat voineet tutustua vanhoihin asuinseutuihin noin 50 vuoden tauon jälkeen.

Tosin on todettava, että nykyisen Sakkolan alueella on vain pari kaupaa, mutta kuitenkin parituhatta ihmistä, jotka elävät alkeellisissa ja köyhissä oloissa.

SAKKOLAN JUHLAT

Sakkolalaiset kokoontuvat joka vuosi elokuun ensimmäisenä viikonloppuna Sakkolan juhille, jotka on tarkoitettu kaikille sakkolalaista sukujuurta oleville ihmisille. Tänä vuonna juhlat järjestetään alkuperäisessä Sakkolassa Karjalan kannaksella.

Meijä Viiksalahe mummo

Oheisessa kuvassa on mummoni Maria Welling ja neljännen polven edustaja, Pekka Einonpoika Naskali. Kuva on otettu Pirkkalassa uudisraken-
nuksen rappusilla.

Mummomme eleli Viiksanlahdessa yksin, joitakin aputyttöjä oli seurana - he olivat sen ajan kotiavustajia. Mummo oli hyvä ja ahkera ihminen, ja erikoisen vieraanvarainen. Ilman "kohvia" ei varmaan kukaan saanut pois lähteä. Olen kuullut, että oman kyläläisille hän oli "Mar-tät", joka antoi lasten tulla tupaansa sunnuntaisin pitämään pyhäkoulua.

Mummo lähti evakkoreissulle ja monien seikkailujen jälkeen liittyi meidän joukkoomme ensin Rautalam-
milla ja sitten lopullisesti tänne Pirkkalaan.

Palaan takaisin Rautalammin evakko-
aikaan. Siellä mummo kehräsi monen ison talon pellavat, jouten kun ei osannut olla. Sitten mummo sairastui ja joutui elämässään ensimmäisen ker-
ran sairaalaan Kuopioon. Isovarvas lei-
kattiin kuolion takia.

Sairaalassa oloajalta jäi kerrottavak-
si muutama hauska tapaus: Mummo ihmetteli, kun on näin iso talo, ni kui monta lehmää teil oikei on, et maito riittää. Yhtenä yönä taas oli revennyt yöpaita, mummo kun oli lihavenpuo-
leinen, ei kangaspaita kestänyt. Aamul-
la hoitaja sai heti pyynnön; tuo neula ja rihmaa, tai uus paita, mie en rikki-
näistä paitaa pie.

Joka mummon tunti, hän ei rikkinäis-
tä vaatetta tosiaan sietänyt. Nuorem-
pienkin sukat etsi aina paikattavaksi.

Mummo eleli vielä muutaman vuo-

den meidän joukossamme. Silloin oli perheissä paljon väkeä - oli isomum-
mot, mummo ja äijä, tädit ja miniät. Se oli rikasta elämää.

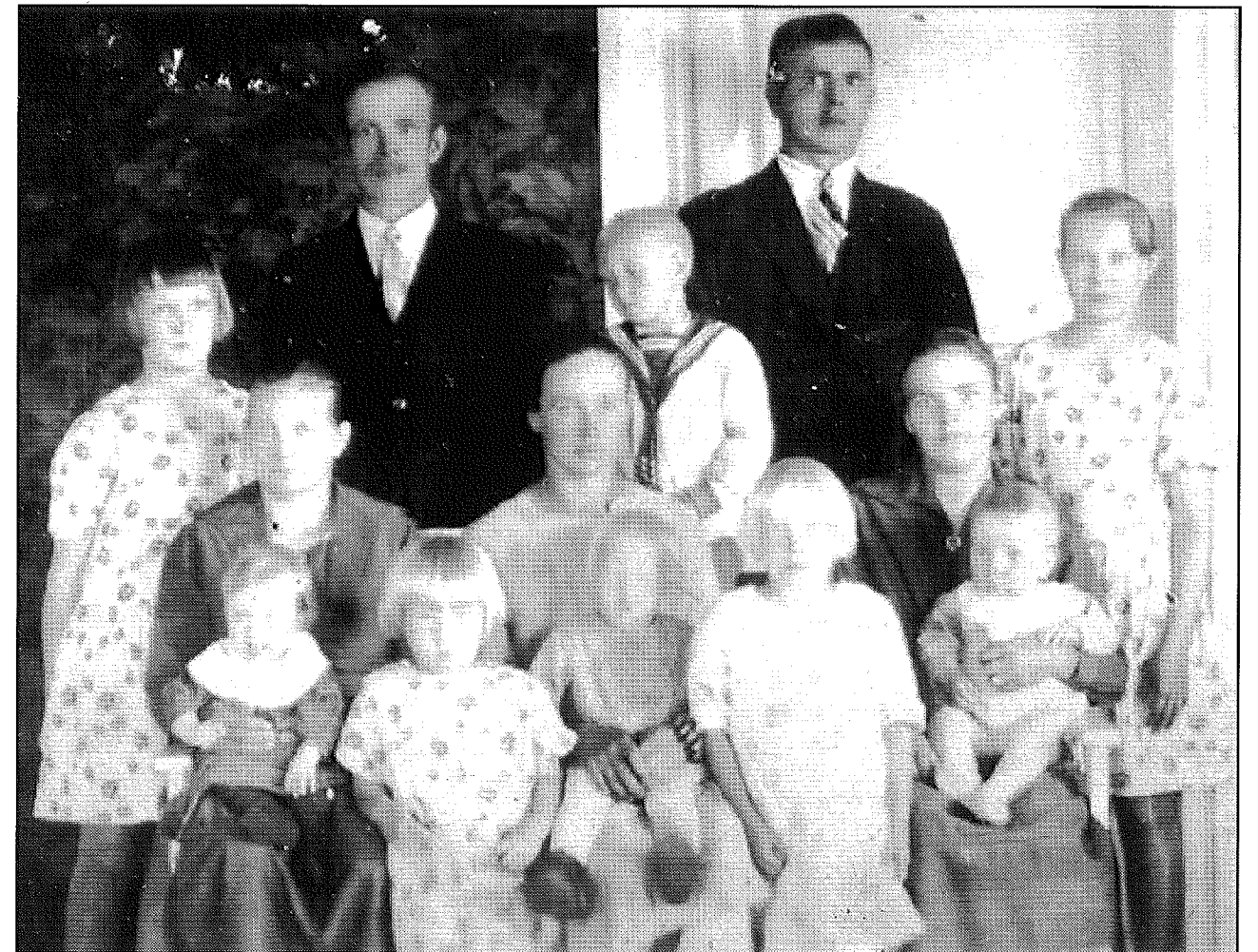
Kerron vielä tästä kuvasta. Kun mum-
mo kuoli 1951 86-vuotiaana, niin tämä valokuvan pikkumies rupesi hautajaisten jälkeen laskemaan sormien kanssa, kuka olisi seuraava - hän kun laski ikä-

järjestyksessä. Ja kun sitten pääsi omal-
le kohdalleen, ihmetteli, kuka hänet hautaa.

Siihen aikaan lapset näkivät vainajat kotona ja olivat hautajaissaatossa mukana. Myös hautajaiset pidettiin koto-
na.

Mummoa muisteli nuorin lapsenlap-
si

Aili Naskali

- Kuvassa kaikki muut lapset ovat Iida ja Matti Hännikäisen perillisiä, paitsi Pauli, joka on Edvart ja Lempi Hännikäisen vanhin poika, kertoo vanhan valokuvan lähettäjä Pentti Hännikäinen. Hän on kuvassa keskellä ylhääl-
lä.

Muistipätkiä Sakkolasta

Erästä tyttöä vieroitettiin rinnasta. Pantiin tervaa ja karvoja, mutta tyttö sanoi: "teevät syön ja kaavat rapin pois". Siinä oli vieroitus.

Eräässä pihassa leikki lapsia ja heil-
lä oli jotain ruokaa lautasella. Siinä syödessä tuli tarhakäärme pihaan ja lasten lautasen viereen ja rupesi syö-

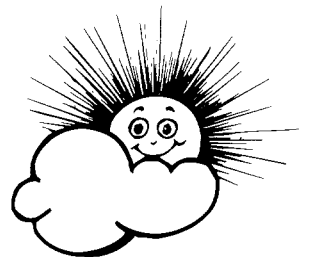
mään. Tyttö näki tämän ja meni lauta-
sen lu, löi käärmettä ja sanoi: "syö lu-
sikal älä kannällä".

Pentti Hännikäinen

Sakkolassa sanottua

Renkil ei uo muuta ommo-
akoa ko pyhä ja yö
ja hattu ja vyö.

Kell ei uo jalat sonnass, sill ei
uo suu jamakas.

Meilt joutoa mies
vaik heinaikan.

Lapsuusmuistoja Karjalasta

Lapsuusmuistoissa on se ongelma, että aina ei voi olla varma, muistaa-ko sen todella itse, vai onko muistikuva vanhempien usein ja värikäästi kertoma tapahtuma - näin usein varhaisimman lapsuudessa ollessa kysymyksessä. Tapahtumat, joista nyt kerroin, ovat kuitenkin varmuudella äidin ja mummon kertomia.

Oli vuosi 1939, pelon ja epävarmuuden aika Kannaksella. Sinä kesänä tuli paljon sotilaita kotikylääni Sakkolan pitäjän Röykkylään. Heitä majoitettiin kylän taloihin niin paljon kuin talon tilat antoivat myöten. Meillekin tuli miesjoukko Virroilta, ja toinen joukko Parkanosta.

Päivisin miehet olivat tekemässä Mannerheimin linjaa, eli kaivamassa tankkiesteitä meidän Tirimäkeen ja myös kauemmas.

Iltaisin miesten vetäytyttyä majapaikkoihinsa, oli meidän talon tupaten täynnä. Meillä oli radio, joita oli kylässä vain muutama, ja miehet halusivat tietysti kuunnella iltauutisia. Niinpä he kerääntyivät meille kuuntelemaan ja pohtimaan tulevia tapahtumia, jotka pelottivat heitäkin.

Kun sitten illalla miehet kävivät nukkumaan, ei tuvan lattialla ollut jalan jakoa. Kahdeksantoista miestä pitkällään täyttää isonkin tuvan.

Kuvassa kirjoittaja Toini Laakson perhe talvisodan aikana evakossa Kylmäkosken Kaunistossa. Isä, äiti, mummo, Selma-täti ja lapset Aarre, Lilja ja Toini isän sylissä. Mukana kuvassa myös kaksi vierasta.

Minä puolitoistavuotias pieni tyttö pyörin siellä miesten välissä ja otin välillä "kaks settää kaulast kii".

Oma isäni oli "siellä jossakin" tahollaan ja näillä nuorilla miehillä oli monella omat perheet ja pienet lapset kotonaan. Ymmärrettävää oli, että olin koko joukon lemmikki. Minulla oli kuitenkin yksi erikoissuosikki mukavien setien joukossa. Hän oli Pohjan setä Virroilta. Pohjan setä nimittäin lauloi. Iltaisin me aina yhdessä lauloimme "Hei Karjalasta heilin minä löysin".

Miehet asuivat meillä kuusi viikkoa ja siirtyivät sitten rintamalle. Sen jälkeen emme koskaan kuulleet heistä mitään. Olen havahtunut ehkä liian myöhään, mutta nyt etsin Pohjan setää Virroilta, ja haluaisin kuulla, mitä näille mukaville, iloisille miehille tapahtui sotiemme aikana.

Omat muistikuvani alkavat vasta, kun olimme jatkosodan aikana palanneet Kannakselle. Kaikki oli poltettu ja piti rakentaa uudelleen. Minun maailmani rajat olivat - näin jälkepäin mitattuna - 400 metriä toiseen ja 300 metriä toiseen suuntaan. Kolmannella suunnalla oli Suvanto-järvi, jonne päinkään ei saanut mennä.

Muistan kuitenkin, että koti nousi uusista puhtaista hirsistä pystytettyinä. Muistan, että hirsien välit tilkittiin sammalella. Muistan, kun pieni veljeni tuli äidin kanssa saunasta ja sukulaiset tulivat rotinoille tuoden pyykkikoreittain hyviä leivonnaisia.

Monet pienet tapahtumat ovat yhä mielessä. Sekin, kun isä lähetti uuden radion entisen palaneen tilalle. Radiopakettiin hän oli pistänyt pussillisen appelsiineja. Muistan näiden ihanan tuoksun. Koskaan jälkepäin eivät appelsiinit ole tuoksuneet niin hyvältä.

Isä oli itse silloin lentokonetehtaalla Tampereella, kun sielläkin tarvittiin osaavia miehiä. Lomilla hän kävi joskus, ja ne lomat olivat ankaraa työtä. En silloin ymmärtänyt, miksi omena- ja kirsikkapuut olivat mustia. Jälkepäin minulle on selvinnyt, että tietysti myös puutarha paloi talon ja navetan

välillä.

Oli siellä paljon iloisia naapurissa käyntejäkin. Jännittävää oli kuunnella, kun vanhat miehet tarinoivat ja kertoivat desanttijuttuja. Kylmäojan notkossa oli joku sellaisen nähnyt, ja sinne ei tietysti saanut mennä. Desantteja pelkäsivät lapsetkin, vaikka eivät oikein tieneet, mitä ne desantit olivat.

Yhden kerran sain lähteä asialle Mattenolle asti, joka asui todella kaukana. Matkaa li noin 1½ - 2 kilometriä rauhallista kylätietä pitkin. Tiellä ei ollut muuta liikennettä kuin joskus hevosella joku kulki. Isä ja äiti olivat ostaneet vasikan Mattenolta ja minut lähetettiin kysymään, saako sen vasikan hakea sinä iltana. Sovimme äidin kanssa, että jos vasikan saa hakea, minä jään Mattenolle odottamaan isää ja äitiä, jotka sitten illalla tulevat hevosella meitä hakemaan.

Äiti oli sydän kylmänä, ettei ollut isompia lähetettäviä, lukenut litanian varoituksia ja neuvoja miten piti kävellä kauniisti tien reunaa, jos joku sattuisi ajamaan hevosella. Lähdin matkaan suuri itsenäisyyden tunne rinnassa ja olin niin suurta tyttöä. Tie kulki pelto-sarkoja väistellen ja teki aikamoisen mutkan matkaan.

Talvella kuitenkin lapset olivat oikeaisseet mutkan hiihtämällä pellon poikki. Minä tuumin, että oikeaisen myös ja kävelen niitä suksenlatuja myöten, ja niin teinkin. Oli kuitenkin jo niin myöhäinen kevät, että lumi oli pehmeää sohjoa, eivätkä ladut kanta-neet.

Sisukkaana tyttönä minä vaan päätin kahlata suoraan, sarkaojat olivat pahimmat. Niissä oli lumen alla jo vesi, ja sinne minä pulahdin kainaloitani myöten hyiseen veteen. Siitä ryömin seuraavalla saralle ja eteenpäin. Muistan, että matka oli hidas ja pitkä ja ojia oli monta. Kun vihdoin ja viimein pääsin Mattenolle, olin kaulaani myöten märkänä ja sieluani myöten kohmeessa.

Oli suoranainen ihme, etten ollut hukkunut niihin ojiin, kun neljävuoti-

aana en ollut kovin suuri sellaiseen urheiluun. Tiedän, että minun suoje-luskenelini on ollut täystyöllistetty kanssani myöhemminkin elämässäni.

Mattenolla alkoi siunailu ja ihmetely, missä olin rypenyt. Kävi ilmi, ettei niitä suksenlatuja ollut kukaan käyttänyt enää pitkään aikaan. Pyykkisaaviin laitettiin sitten kuumaa vettä ja minua sulatettiin siinä lämpimäksi. Mummo hieroi minut kuivaksi ja sain serkkujen vaatteita päälleni. Illalla isä ja äiti hakivat sitten minut ja vasikan.

Keuhkokuumeenhan minä siitä sain, mutta paranin lapsen sitkeydellä, ainoina lääkkeinä sipulimaito ja mustavii-nimarjamehu. Lääkäriin vietiin vasta kun tauti oli jo voitettu. Lääkäri vain totesi, että olin sairastanut keuhkokuumeen, ja määräsi vahvistaviksi lääkkeitä kalanmaksaöljyä ja rautaviiniä. Rautaviinin yrttinen maku ja haju ovat niitä lapsuuden muistoja, jotka säilyvät läpi elämän.

Lähtöpäivän muistan myös. Sinä päivänä kaikki olivat totisia ja itkeskeli-vät. Lopulta vain odoteltiin. Minä en ymmärtänyt, mitä odotettiin vaatteet päällä ulkona. Tiesin vain, että johonkin oltiin lähdössä.

Siniset iirikset kukkivat rappusten molemmin puolin, ja minä taitoin kukan rintaani. Aika kului, eikä lähtökäskyä kuulunut ja kukka kuihtui. Heitin sen pois ja taiton uuden, jolloin äiti, oman sietämättömän tuskansa vuoksi tiuskaisi: Älä revi niitä kukkia!.

Kaikki piti jäädä kauniiksi, kun lähdimme. Ja minun muistoissani kaikki on kaunista edelleen, vaikka olenkin nähnyt kotini nykyisen tilan.

Toini Laakso
Noormarkku

Pulakkojen reissussa

On retki ollut tää uskomaton
vaikk' lähteissä olin mä toivoton:
miten selviän kanssa suvun tään hurjan
vähemmistön edustajana, kurja.

Kai Pyhäjärvi on suvun tään napa,
turha muuttaa sitä, vaikk' sana ois vapaa-
Kaikki tunsivat toisensa lapsesta asti,
tuntui alkuun kuin läsnä ois vieras kasti.

Ei tarvinnut mennä es Lahteenkaan saakka
kun harteilta putosi pelokas taakka:
oli kaikki kohta kuin vanhat tutut,
minä yritin ymmärtää sisäiset jutut.

Oli hartaimmat aikamme kirkkojen luona,
suvun kirkkaus valaisi hetkenä tuona,
kun muistimme menneitä rakkaita suvun.
Kyllä Luoja kuuli sen tekstien luvun.

Me kaikki näimme kotimme menneet,
siellä kyynelin muistimme, mitä ol ennen.
Minun muistoni sadekin siunaten kastoi,
kun kotipolkua vihdoinkin astuin.

On maita ja mantuja katseltu täällä,
niihin mökkejä mietitty hyvällä säällä.
Jos asiat luistaa kuin mietittiin rannas,
kohta suvulla hallussa on koko Kannas.

Kai kisällinäyte on suvulle suurin,
kun Laatokan rantaan astelin juuri.
Oli veteen mentävä, vaikka ois mikä,
oli turhaa rannalla ruikuttaa sitä.

Kiitos Ullan ja lainatun uimapuvun
jäi henkiin miehet vielä tään suvun.
Toiset harrasti uintia vaatteissa aivan,
toiset kokonaan ilman näkivät vaivan.

Täällä nähnyt oon kosket ja mäet ja mannut,
kaiken visusti mieleeni piiloon on pannut.
Niihin usein palaan muistoissa silloin,
kun kuvia katselen hämärin illoin.

Nyt tuntuu, et päiväs on tunteja vähän.
sillä nukkumaan tultu ei tänne ja tähän.
Suvun väki on parasta lääkettä silloin,
kun apeus mieleen piipahti milloin.

Kiitos kaikille teille ja halaus suuri,
"musta lammas" suvulle valittiin juuri.
Kun seuraavan kerran on retkiä meillä,
olen ekana joukossa Karjalan teillä.

**Tuula Keskinen,
os. Pulakka**

Kirjoittajan sanainen arkku aukesi Pulakan sukuseu-
ran ensimmäisellä yhteisellä matkalla kotipaikoille
Pyhäjärvelle, Sakkolaan, Rautuun ja Metsäpirttiin
kesäkuussa 1997. Tuula Keskinen oli kotiseutumat-
kalla ensimmäistä kertaa, ja säkeet syntyivät reissun
viimeisenä iltana Kiviniemessä.

Osallistu sinäkin Sakkolan pitäjälehdessä tekoon;

kirjoita, kerro, muistele, tunnelmoi,
lähetä valokuvia, runoile, piirrä....

Suvannon Seutu ilmestyy kahdeksan kertaa vuodessa
- tarjolla historiaa ja nykypäivää.

Hanurin soittoa rovastille

Tapahtuma ajoittuu jatkosodan evak-
ko aikaan. Kotiväkeni oli, muutaman
muun perheen kanssa, sijoitettu Saari-
järven pappilaan. Minä olin ollut vuo-
desta 1942 alkaen armeijan soittohom-
missa, mutta jouduin terveydellisistä
syistä lopettamaan tuottailut ennen
sopimusajan päättymistä, ja näin mi-
näkin tulin pappilan asukkaaksi 1946.

Asuimme pappilan ullakolla olevas-
sa huoneessa. Huone sijaitsi rovestin
makuuhuoneen yläpuolella. Olin saa-
nut hankituksi pienen pianohanurin ja
harjoittelin sillä soiton alkeita. Äiti
joskus hätäili, että jos se häiritsee ro-
vastia.

Lienee ensin syytä kertoa vähän täs-
tä rovestista. Siellä päin asuvat ja asu-
neet varmaan jo arvaavatkin, että kyse
on rovesti Hugo Winteristä. Hän oli jo
yli 80-vuotias, hyvin omiin tapoihin-
sa piintynyt, originelli persoona. Nuo-
rempana paljon matkustellut. Kertoi
kiertäneensä maapallon kolme kertaa.
Hän korosti aina, että ihmisen pitää olla
täsmällinen. Pahoitteli mm. sitä, että
yhdeltä maailmanmatkaltaan paluu oli
myöhästynyt ilmoittamastaan ajasta,
kun jokin kulkuneuvo oli myöhässä.

Saarnoissaan hän näki suurta turmel-
lusta siinä, että tytöt pitivät iloisen
värisiä nauhoja hiuksissaan. Kauhustus
oli myös se, kun hän näki uimahousui-
hin pukeutuneen miehen tulevan ran-
nasta pappilan pihalla. "Kuinka te tuol-
la tavalla pukeutuneena kuljette, kun
täällä on naisekin".

Hän oli innokas musiikin harrastaja
ja siinä suhteessa riitti ajatuksissa ava-
ruutta. Pappilan saleissa oli useita pia-
noja ja flyygeleitä. Soitteli vielä rovesti
itsekin, mutta hänellä oli tapana kut-
sua tunnettuja taiteilijoita vieraile-
maan pappilaan. Muistan ainakin pia-
notaiteilija Kurt Waldenin ja laulaja-
tar Margaret Kilpisen vierailut. Kult-
tuurisukua lienee ollut. Olihan hän kir-
jailija Maila Talvion veli.

No - palataanpa hanurin soittoon.
Eräänä sunnuntai-iltapäivänä rovas-
ti oli tullut meille ja kysynyt, että tei-
dän poikako täällä soittaa. Äiti oli
myöntänyt näin olevan - tuottanee-
ko se kovasti häiriötä? Rovasti oli
sanonut, että ei suinkaan, minähän
pidän musiikista. Oli sitten kysynyt,
että onko se soitin sellainen, jota ve-
detään näin ja levitellyt käsiään. Lo-
puksi oli pyytännyt, että tulisin näyt-
tämään sitä.

Illansuussa kotiin tultuani kotivä-
ki kertoi tapahtumasta ja hoputtivat
minua lähemmäs rovestia tapaamaan.
Jäpistelin ensin vastaan, mutta ajat-
telin sitten, että kai sitä on käytävä
näyttämässä.

Rovasti ja ruustinna, joka oli koti-
kielenään ruotsia puhuva herttainen
vanha rouva, olivat molemmat eräas-
sa huoneessa, ja minä sanoin tullessi
näyttämään soitintani. Rovasti kat-
seli siitä kiinnostuneena ja kehoitti
sitten soittamaan sillä jotakin. Minä
estelin sanoen, että soitottaitoni on
vielä melkein olematon. Hän kuiten-
kin sanoin kuullessa minun soitta-
van ylhäällä. Niinpä sitten soitin jon-
kin kansanlaulun.

Rovasti sanoi - käsiään hieroen, ku-
ten hänellä oli tapana - "tämä on oi-
kein kaunisti, mutta soittakaapas nyt
sitä mitä tuolla ylhäälläkin soitatte".
Minä vähän häkellyin, että eihän tässä
mitään levan polkkaa sopine soitella.
Mieleeni tuli radiosta kuulemani sä-
velmä, joka oli nopeahko 3/4 tahti-
lajissa kulkeva juttu. Soitin sen, ja
lopetettuani rovesti sanoi "tämä oli
erästä espanjalaisesta valssista".
Ruustinna sanoin vielä "no, Pentti
poika, soita vielä yks polkka tai vals-
si". Sain kuitenkin estellyksi enem-
mät soitot. Rovasti kiitteli esityksis-
tä ja minä poistuin helpottuneena eri-
koisesta esintymistilaisuudesta.

Pentti Kuisma

Uni Karjalasta

Kotikäen kuulin mä kukunnan
kotilehden lempeän laulun
ja Karjalan kuusikon huminan
sekä takaa koivikon vihannan
kuulin heimoni heljän naurun.
Kotijärven näin ja Laatokan veen
rannat rakkaat Vuoksen virran.
Yli sinisiin lahdkekaan
minä viirin näin Viipurin linnan.

Kotipellon näin, kotitanhuan
pihan, missä lapsena leikin.
Mille tuskan tunne rinnassain
alla pienen pihapihlajan
minä itkien hyvästi heitin.
Näin ne, mutta kauneinta nähnyt en.
- Sen muistolle kerran taas itkin.
Kotipirtin pienen valkoisen
kun paikalta kukkia kitkin.

Näin unessa kotoisen kauniin maan
ja Karjalan viljavat pellot.
Ja keskeltä mahtavaa Laatokkaa
haki katseeni Valamon saaren taa
missä soivat Luostarin kellot.
Nuo Luostarin kellot, ne soidessaan
mulle symbolisoivat tätä:
- Ei kotoinen kaiho milloinkaan
meitä Karjalan lapsia jätä!

Ken on Karjalan kunnaila syntynyt
ken on kasvanut Karjalan mailla:
sen kaskiin peltonsa kyntänyt,
sen laaksoissa lapsena leikkinyt,
hän aina on Karjalaa vailla.
Tää Karjalan kansa ei milloinkaan
voi kodin kaihoa voittaa,
kun kaihon säveltä rinnassaan
sille Karjalan kantele soittaa.

V.J. Ojansivu
opettaja Käksälästä

Oheisen runon on lähettänyt
julkaistavaksi Terttu Nurmesniemi.
Hän on saanut runon haltuunsa
Elli Pulakalta.

Paimenpoja uimakoulu

Olin vast kymmenännel vuuvet, ko sain ensimmäise paimenpoika-pesti Lam- pu Mikol. Heä ol niitä Petäjärve pomomiehii siel Ryhmä puolel mis hänel ol loajat tilat ja komija talo kauppa- puotiloine päivinie ja ol heä jonkuu- laine tekijä kunna-asjoiski.

Ol heinäkuine hellepäivä ko olin olottant lehmät sin Hovijärve rantalai- tumil. Järve toisel puolel Hovikyläs näytti ollie väkkie viljapellol korjuu- hommis. Lehmät olliit asettunnet kes- kpäivä heltie ajaks lepikkuo märeh- tim- meä.

Katselin kirkkoasie rantavettie, mis yksinäine ahvene köriläs jököttii pai- kalloa - evät voa pienes liikkies elo- merkkii antamas. Ja liikkua siel jottai muutaki - ouvo näköne otus rapu mön- ki pitki hiekkasta järvepohjoa. Iha ois itselläiki teht miel männä vettie kah- loamaa - mut tuo rapu! Jos se vaik tart-

tuu varpoasie.

Tökkäsin jalan vettie, ja siin paikas rapu livist. Ai mite viilijä ves tuntu mukavalt. Äkist mie ruusuin voattiet peältäi ja pulahin kokonoa vettie. Em- mie voa arvant, jot siin oliko vonkka- paikka - iha jyrkkä. Miu jalat ei ylet- tynnet pohjoa, mie vajoe vie al... enkä mie osant uija.

Ällyy miul kuitenkin ol jonki verra jo sillonki. Siel vie al mie oattelin jot tur- ha miu o purkii pinnal appuu huuta- moa. Ei kukkoa kuitekoa kekijäis aut- tamoa. Kässii kans rantaoappiin melo- mal mie soattasin sieltä vonkat peässä - ja pääsihä mie. Peä ol jo vie pinna yläpuolel, mut ko jalka tökkä siihe jyr- kä penkeriehe ni mie etähyin uuvet- toa vonkal päi. Nyt mie jo kuitenkin tiesin mite sielt peäsyö. Tein samat temput uuvet- toa... rauhallisemmast - ja kohta mie olinki kuivil.

Viel saman kesän ko mie olin Røyk- kyläs - synnyinkylässäi setäläs, mie käin iha itseksie uimas Suvannos Saun- lahe laivaryki vieres. Sillo mie oatteli jot miu pitteä oppii uimoa - vaik yhtä hyväst ko Arvi-serkkui. Heä oliko oiki- ja vespeto, osas tehä siel vies iha mitä voa.

Siint laivaryki pitkält sillalt mis vet- tä ol metri verra, mie ensimmäiseks opettelin sukeltam- moa. Putkahin sil- lalt peä iel vettie, tökkäsin sormet poh- jahiekkoa ja sillie nykimäl temmoin itsijäin ettiepäi. Vast sit ko en enneä jaksant olla hengittämättä, nousin pys- tyy henkie haukkomoa. Jälkieppäi mie vas ne uimaliikkeet opettelin.

Sit ko toine mokoma ikkeä ol tult lis- seä, ruotuveäs ollessai - mie sain oi- kein uimamaisteri arvon - enkä mie siel oikijastoa mitteä muita arvoloi soant- koa.

Eka Karppanen

Paimenpojasta pääjohtajaksi

Lauri Kanteelta on ilmestynyt kirja Paimenpojasta pääjohtajaksi. Kustan- taja Karjalan Kirjapaino Oy.

Jo kirjan nimi paljastaa sen olevan pääjohtaja Lauri Kanteen omaelämä- kerta. Kirja kertoo muolaalaispojan näkemys elämästään ja elämästä yleisimminkin, Suomen Karjalassa, poikavuosilta eläkepäiviin. Se perus- tuu Kanteen subjektiivisiin kokemuk- siin karjalaispojan erio vaiheista, pula- ajasta, nousukaudesta, sota-ajasta sekä sodanjälkeisestä sopeutumisesta ja suomettumisen vaikutuksesta suoma- laisten käyttäytymiseen. Rivien välis- tä voi jopa havaita, miten vaikeaa val- tion virassa etenevän oli vaieta monis-

ta kipeistä asioista. Niiden julkituomi- nen olisi siihen aikaan mitä ilmeisim- min merkinnyt vaikeuksia urakehityk- sessä.

Vaikka kirja onkin pääosin omaelä- mäkerta, kuvaa se ajankohtasen arki- sen kokemuksen kautta myös laajem- minkin eri aikakausien oloja Karjalas- sa ja sen aikaisessa Suomessa. Sodan- jälkeisestä ajasta saa myös mielenkiin- toisen kuvan siitä, miten evakkojen piti "taistella" paikkansa uusilla asuin- alueilla, opiskelussa ja työelämässä. Mie- lenkiintoisena asiana kirja herättää havaitsemaan, miten vähän on aikaa siitä, kun koulutus ei ollut itsestään selvä oikeus. Tuolloin 1930-luvulla opintie aloitettiin vielä kiertokoulus- sa ja vain harvat kylästä pääsivät oppi- kouluun. Nehän olivat varatut pääasi- assa opettajien, pappien ja muiden vir- kamiesten lapsille. Harvat "rahvaan" lapset tätä herkkua tuolloin saivat naut- tia.

Kantee kertoo myös, miten sinnik-

käästi taistellen sodan jälkeen monet joutuivat oman oppinsa ja työnsä hank- kimaan, ja miten vähän yhteiskunta silloin oli tukemassa. Viidessä vuosi- kymmenessä on todella paljon muut- tunut. Tämän vuoksi kirja on hyödyll- linen myös nuorten luettavaksi. Saisi- vathan he jonkinlaisen kuvan siitä, miten nykyiset itsestäänselvyydet ei- vät ole sitä kovin pitkään olleet.

Kaiken kaikkiaan kirja on yhden ih- misen elämäkerta. Siitä voi saada lä- hihistorian kulusta yhdenlaisen totuu- den. Jokaisen tie on ollut erilainen. Kirja kertoo 180 sivullaan näistä yh- den.

Mauri Lepola

Kiviniemen jatkoluokkalaaisia

Kiviniemen pohjoisen kansakoulun ensimmäinen ns. jatkoluokka. Aili Juvonen, Helvi Koho (nyk. Räikkönen) Aili Koiranen (Majanen) Bertta Käppi, Erkki Tanner, Eino Räsö, Kauko Varvas, Matti Väättänen, Lauri Häsä ja Lauri Käppi. Edessä opettaja Johannes Karvonen. Kuvan lähetti julkaistavaksi Matti Väättänen.

Kirja kertoo rahdinajasta

Martti Riikosen kirja Ajomies Hiito- la-Pietari -tiellä 1890-luvulla kertoo rahdinajon arkipäivästä sata vuotta sit- ten. Kustantaja Karjalan Kirjapaino Oy.

Ajomies Hiitola-Pietari -tiellä 1890- luvulla on Martti Riikosen kuvaus mummoltaan muistiinmerkitsemistä sadan vuoden takaisista tapahtumista.

- Talletin sen, minkä hän meille poi- kansa lapsille suostui kertoilemaan, toteaa Riikonen.

Martti Riikonen on elänyt nuoruus- tensa Hiitolassa. Sodan jälkeen hän työskenteli Valtion Rautateiden palve- luksessa. Pitkän ja yhtäjaksoisen työ- uran jälkeen hän keskittyi kirjoitushar- rastukseensa. Käsikirjoitus on odotta- nut pöytälaatikossa. Lähes 240-sivui- nen romaani valmistui huhtikuussa.

Muonamiehestä talolliseksi pyrki- vän ajomiehen tarina on kirjoittajan isoisän monivaiheisen elämän ja paik- kansa etsimisen koskettava kuvaus. Luovutetussa Karjalassa, Hiitolassa 1917 syntynyt Riikonen osoittaa kir- jassaan, kuinka haurasta elämä kaik- kiensa voi vuosisadan vaihteen Suo- messa olla.

Kun vuonna 1895 kumottiin asetus kaupan yksinoikeudesta, tarjoutui muillekin kuin porvarissäädyn edusta- jille mahdollisuus kauppajien perusta- miseen. Hiitolassa Laatokan rantapitä- jässä muutamat kauppiat alkoivat os- tella talonpojilta voita ja kotitalouksi- en tuottamia tavaroita Pietariin vietä- väksi. Samalla kauppiat toivat paluu- kuormassaan esimerkiksi taloustava- roita.

Karjalan radan rakennusvaiheessa vuosina 1891-94 paikkakunnalle tuli tilapäisasukkaita. Näin monet huoma- sivat tilaisuutensa tulleen ja perustivat suurempia ja pienempiä kauppaliik- keitä.

Tulokkaiden joukossa oli Käkisal- melle muuttanut pietarilainen kauppa- mies Lisitzin, joka perusti kauppansa Laatokan Karjalaan Hiitolan Mustolan kylään.

Lisitzinillä oli vain yksi hevonen. Ajomies Antti, Andreas Riikonen Hiitola- stasta, olikin hänen vakituinen rahti- miehensä.

Kirjassa kuljetaan ajomiehen rinnal- la tämän kaikissa koettelemuksissa, niin Laatokan Karjalassa kuin Pietarissa ja Inkerinmaallakin.

Anne Niemi

Pien Martti

Pienhä heä ol olt Martti niiko myö muutki Karppast syntyisseä, mut siint heä ol erikoine ko heä pienen Marttin kuoliki viime sova sohinois, vaik kyl häne kokkuo ol kahe pienemmä iest. Eik heä lie aikamiehen painant pitkält toista sattoa killuo.

Sammoi Karppasiha myö oltii, vaik jo nii ettäsi jot tuski ennea sukulaissiikoa. Meijä kot ol Saunlahe rykil vievii kujasii ja Kylmoja välise jyrkä penkerie loajel. Samalaist kujaset ne eivät Marttiloisiinki - muute samalaist, mut heijä kujasilloa ol yleommoa nii äijält sikkoi tonkimas, jot niist ei tahontont soppii kulkemoo. Sentähe myö ain oikastiiki ruispello poikki, ja niihä se tek pien Marttiki meil tullessoa. Tovenki - siin ol mei pelto ja hei pelto niihe kujasii välis ja keses riukuaita. Vaik Marttiloisi talo ol siel pello peräl, hyö kuitenkin sannoit meitä "pelloperröisiks".

Mattiha siel Marttiloisi isännöis, mut ko se äijä ol suur Martti ja sit ole teä pien Martti, ni mihi hyö niist Marttiloist peäsiit. Hyö olliit kaik Marttiloisi.

Suurest Martist uhottii, jot heä ol nii hanakka tupakal jot häne pit yleikoa immee piippuu; muute heä ol olevinnoa iha ko suu auk. Hea ruukkaski hoastoa jot "leikki se on ko leipä loppuu, mut tuska jos tupakka loppuu".

Liek heä tult pien Martti äijeäsä siin imemises ko hänenki pit immie yleaiikoa. Ja tietähä teän, mitä vastsyntynt immiö - tissii vissiiki. Mut ko teä pien Marti imemisest ei meinantkoa tulla loppuu milleä. Häntä ko pit imetteä viel pari kolme vuuve ijas.

Vissii siin vierottamises ol käytetty kaik konstit ja vissii siin äijäki tahto näytteä omiin taitoja, ko ol työntänt piene Marti tissii hammuvoo suuhu sauvuuva piippuus. Ois luult jot piene Marti imemine toppas siihe, mut mite käikeä? No sillie, jot pien Martti tahto immie vuoroittai tissii ja piippuu.

Kesekasvusii poikii ko viel oltii, käy-

tii Marti kans Saunlahe laivaryki luon uimas. Vaik opettelemistaha se viel ol. Martti ol kyl minnuu nuoremp, mut paljo suuremp ja pulskemp. Mie toas olin Marttii etevämp uimataijos.

Toas ko yhe kerra oltii siel uimas, tul sin samal roasoa jokkuu Helsingi herra - mikä lie olt kauppatkustaja - ko tahto männä uimoo. Voattehies hea riisu rykil pollari juurie ja tarpieksie uitua nous rykil panemoo peällie. Sili-jan kultasormuksies hea olt topant pöksytaskuu ja unehuttant sit koko asjan. Ko hea sit kohotti vähä veäripäi pöksyjeä ni sormus tippu rykil ja samantien rillas lankuroaost Suvanno pohjoa. No se rykki ol siin vonkkapailkal - vettäki toista syltä. Eikä hänest itsestä tuntunt oleva sukeltaijaks.

Myö Marti kans oltii pulikoimas siin vähä matalammal, ja ko ei muitakoa näkynt likimail, tul vieras hoastamoo meil: "Sata markkaa sille, joka sukeltaa kultasormukseni järven pohjasta. Tuosta raosta se tippui".

Mitäpä meistä nyt kesekasvusist selasie, hyvä jos uijaki osattii. Mut miul juohtu mieliie serkkuin, setä Arvi iha noapurist ko ol kova sukeltelemaa. Myö käsettiin vierasta uottelemmaa vähäse ja lähettii etsimeä Arvii. Hyväst meitä lykstäikki - Arvi ol just tult peltoilt ja soant riisutuks hevose. Nii sitä sit lähettii kolmistie juoksujalkoo päi Saunlahe rantaa.

Saiha heä Arviki sukeltoa vaik mite monta kertoo tappoamatta kätehie muuta ko kivilöi tai komukko. Mut sit heä otti ja muutti tyylijeä tykkäneä toiselaiseks. Hea mäniki nyt jalat iel vettie sen tolpa juurie, pit käsilleä kii tolpast jot pysy paikalloa ja jaloilla tunnustel pohjahiekkoo. Ja sai ko saiki sormukse varpoavvällii.

Helsingi herra makso Arvil sata markkaa niiko ol luvant, - ja myös pojat, myöki soatii kaks kymppii molluot.

Se taiski olla miu ja piene Marti ensimmäine tienest oikijoo rahhoa. A mitä luuletta jot myö sil rahal tehti? Tehti jätettömäpeä mitä konsoa. Myö pinkastii Kylmoja toisel puolel Vulli puoti, mist ostettii nallipysyt ja nalliloi. Viikkauve ajaks ol Röykkylästä rauha mänt, ko meijä pyssyt pamahtelliit millo missäki päi.

Eka Karppanen

Testamentti pojalleni

Tänä aamuna,
poikani, lähden
kohti tuskien rintamaa.
Sinun, äitis, ja veljies
tähtien
minut kutsuvi isänmaa.

Isänmaallinen kontua vailla
olen ollut ja köyhä mies.

Sydän-Suomeni
karuilla mailla
oli suitseva kotilies.

Perinnöksesi, poikani,
annan
tyhjätkä taskut ja isänmaan,
kalasaunan ja
välkkyvän rannan.
pyhän uskoni Jumalaan.

Minut kerran kun
kantavat luokses,
risti sormes ja ole mies.
Kävi, poikani,
näin sinun vuokses,
minä viitoitin miehen ties.

Kirjoittanut kansanedustaja,
kirkkoherra,
kapteeni Väinö Havas.
Hän kaatui Suvilahdessa
20.8.1941.

43-vuotiaana komppanian
päällikkönä.

Tämä runo löytyi hänen
pöytälaatikostaan sodan jälkeen.
Hänen elämästään on elokuva
"Kirkastettu sydän".

Kolmevuotispäivillä pikkupappilassa

Heidi Kaarina Liesmaan kolmevuotissyntymäpäivillä Sakkolan pikkupappilassa kesällä 1937. Kuvassa on Kirkkonkylän ja alamäen lapsia. Eturivissä vasemmalta Kinnarin Toivo, Airi, Toini ja Aimo oikealla reunassa. Sitten apteekkari Palmun työt, tummasilmäinen Kirsti, esiliinat edessä Pirkko ja Irmeli. Päivänsankari vaalea Heidi edessä keskellä, Sisko Naskali päivänsankarin vieressä.

Takana vasemmalla kirkkoherra Silvennoisen pojat, Martti, Eero, Kai ja heidän sukulaispoika. Heikki Naskali keskirivissä. Sirkka ja Annikki Rauvala, Hilikka Silvennoinen takarivissä. Naskalin tyttäjä Aili, Meeri, Hellin, jonka sylissä velipoika Erkki. Kuvan lähetti Aili Naskali Pirkkalasta.

Seuraava Suvannon Seutu

ilmestyy syyskuun puolivälin tietämissä.

Lehteen tarkoitettu aineisto pitää olla

toimituksessa viimeistään 5.9,

osoitteella Suvannon Seutu, Rautasemantie 375, 37550 Moisio.

SAKKOLAN HISTORIA

Toinen, uusittu painos Sakkolan historiaa on edelleen saatavana, samoin kirja Sakkolan kylät tuvasta tupaan.

Kirjoja voi hankkia Osuuspankkien konttorista Lempäälässä.

Kirjoja myyvät myös:

Eino Kuisma, Punkalaidun puh. (02) 767 4346

sekä Lempäälässä

Anneli Kuisma, Eino Koiranen ja Esteri Lopenen ja Aaro Viskari

Anneli Kuisma hoitaa postitettavat tilaukset, puh. 03-3748 410

Sakkolan historia II maksaa 70 markkaa ja Sakkolan kylät tuvasta tupaan 110 markkaa.

Postilähetystyistä peritään lisäksi lähetyskulut.

**HANKKIKAA NYT PITÄJÄTEOKSIA
- VAIKKAPA LAHJAKSI!**

RAASKAN SÄHKÖLIKE

A-RYHMÄN SÄHKÖURAKOITSIJA

Mantereentie 199, 37500 Lempäälä

Puh. 03-373 9541

Liikkeemme on täyttänyt 50 vuotta.

Kiitämme asiakkaitamme puolen vuosisadan luottamuksesta

PITO-KALAASI KY

Juhla- ja merkkipäiväpalvelu Aila ja Kati Heikkilä, Tampere

Puh. 931-343 3902, 931-266 2002

VALMISTAMME JUHLANNE KOTITEKOISIN TUOTTEIN!

JÄRJESTÄMME MYÖS OHJELMAA.

Syyskuun Suvannon Seudussa
PITÄJÄJUHLIEN KUVASATO
Sakkolan matkalta.
Tilaa sinäkin oma lehti!

Putkiliike P. Nuora Ky

37560 KULJU

Puh. 367 6100

**TILAA SINÄKIN
OMA
SUVANNON SEUTU**

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆
*Seuraava lehti
ilmestyy
syyskuun puolivälissä.*

SUVANNON SEUTU

Suvannon ympäristön
kotiseutulehti

Ilmestyy vuonna 1997 8 kertaa

Tilaushinta

80 mk/vuosikerta

Ilmoitushinnat

1 mk palstamillimetri (+alv 22%)

Toimituksen konttori ja osoite

Rautasema, 37550 Moisio

Puhelin (03) 374 8448 ilt.

Postisiirtotili

TA 359 751

Pankki

TSOP, 37500 Lempäälä

Tilinumero 522803-211955

Vastaava toimittaja

Marjo Ristilä-Toikka

Toimituskunta

Esko Kallonen

Eero Koppanen

Ritva Koski

Juha Kuisma

Hannu Paukku